

**RELACIÓ ENTRE EL LLENGUATGE I LA PRÀCTICA ARTÍSTICA EN INFANTS
DEL PRIMER CICLE D'EDUCACIÓ INFANTIL**

PROJECTE D'APLICACIÓ A L'ESCOLA BRESSOL L'OLIVERA

**RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND ARTISTIC APPROACHES IN
CHILDREN IN THE FIRST CYCLE OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION**

APPLICATION PROJECT IN ESCOLA BRESSOL L'OLIVERA

Laia Estrada Boixeda

Treball de Final de Grau

Lada Servitja Tormo

Curs 2022/23

Grau en Mestra d'Educació Infantil

Facultat d'Educació i Psicologia

Universitat de Girona

“El que d’arrel s’aprèn mai del tot s’oblida”.

Sèneca

ÍNDIX

1.	INTRODUCCIÓ	7
2.	MARC TEÒRIC	9
2.1	Definició de llenguatge	9
2.1.1	El marc legislatiu de l'àmbit educatiu a Catalunya envers la comunicació i llenguatge	9
2.1.2	L'evolució del llenguatge	10
2.1.3	Llenguatge, comunicació i parla	11
2.1.4	Llenguatge no verbal	11
2.1.5	Víncle afectiu en la comunicació.....	12
2.2	Definició d'art	12
2.2.1	Beneficis de l'art en l'Educació Infantil	13
2.2.2	El marc legislatiu de l'àmbit educatiu a Catalunya envers l'art	13
2.2.3	La creativitat dins l'art.....	14
2.2.4	L'experiència estètica	14
2.3	Relació entre l'art i el llenguatge	15
2.4	El joc lliure com a tècnica d'actuació.....	15
2.5	El paper del personal docent	16
3.	MÈTODE	17
3.1	Objectius	17
3.2	Pregunta d'investigació	17
3.3	Hipòtesi de recerca	17
3.4	Metodologia de recerca.....	17

3.5	Contextualització.....	18
3.6	Fases de la intervenció	19
3.6.1	Fase 1. Objecte d'estudi.....	19
3.6.2	Fase 2. Recopilació i triatge d'informació	21
3.6.3	Fase 3. Instruments d'avaluació	21
4.	RESULTATS	26
5.	DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS	31
6.	REFERÈNCIES DOCUMENTALS	35
7.	ANNEXOS.....	40
7.1	Annex 1: Recull d'imatges.....	40
7.2	Annex 2: Unitat didàctica	44

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1. Taula d'observació envers el llenguatge dels infants entre 1 i 2 anys. Font: de l'autora.	23
Taula 2. Taula d'observació envers el llenguatge dels infants entre 2 i 3 anys. Font: de l'autora.	24
Taula 3. Taula d'observació genera de la proposta artística. Font: de l'autora.....	25
Taula 4: Taula de la unitat didàctica. Font: de l'autora	52

ÍNDIX DE GRÀFICS

Gràfic 1. Gràfic sobre la comunicació en infants 1-2. Font: de l'autora.	26
Grà	
Gràfic 3. Gràfic sobre verbalització en infants 2-3. Font: de l'autora	27
Gràfic 4. Gràfic sobre verbalització i l'ús de paraules en infants 1-2. Font: de l'autora.	28
Gràfic 5. Gràfic sobre la verbalització en infants 2-3. Font: de l'autora.	28
Gràfic 6. Gràfic sobre donar resposta a preguntes en infants 0-3. Font: de l'autora.	29
Gràfic 7. Gràfic sobre la comunicació gestual en infants 0-3. Font: de l'autora.	30
Gràfic 8. Gràfic sobre la utilització del cos com a eina de comunicació en infants 0- 3. Font: de l'autora.....	30

ÍNDIX D'IMATGES

Recull d'imatges de la proposta: "pintura vertical". Font: de l'autora	40
Recull d'imatges de la proposta: "fang i elements naturals". Font: de l'autora.....	41
Recull d'imatges de la proposta: "goma eva i tècniques de dibuix i pintura". Font: de l'autora	42
Recull d'imatges de la proposta: "taula de llum amb temàtica del mar". Font: de l'autora	43

RESUM

En aquest treball es pretén analitzar el desenvolupament del llenguatge dels infants entre 1 i 3 anys a través de propostes artístiques. Per tal de dur a terme el present estudi, per una banda, es fa una revisió teòrica dels conceptes art i llenguatge i, per altra banda, la part pràctica, la qual consta de quatre propostes artístiques diferents. El mètode emprat en aquest treball és la investigació-acció a partir d'una metodologia mixta. L'anàlisi de la intervenció s'ha assolit a partir de l'observació directa, taules d'observació, diari de camp i fotografies de les propostes, on, a partir d'aquí s'ha fet un buidatge de les dades per, finalment, extreure'n conclusions.

PARAULES CLAU

Escola bressol, art, llenguatge, desenvolupament i manipulació.

ABSTRACT

This study aims to analyze the language development of children aged 1 to 3 years through artistic approaches. To conduct this research, a theoretical review of the concepts of art and language is carried out, along with a practical component consisting of four different artistic proposals. The methodology employed in this study is a mixed-method approach using action research. The intervention analysis is accomplished through direct observation, observation tables, a field diary, and photographs of the proposals. Subsequently, the collected data is analyzed to draw meaningful conclusions.

KEY WORDS

Nursery school, art, language, development and manipulation.

1. INTRODUCCIÓ

L'etapa d'educació infantil està orientada cap a un enfocament global i integral del desenvolupament dels infants, entenent, doncs, aquesta etapa com una fonamental per a l'aprenentatge i creixement dels infants.

Després d'unes setmanes a l'escola coneixent la seva línia metodològica i endinsant-me dins el grup, em sorgien moltes preguntes envers l'art i el llenguatge. Així doncs, vaig decidir unir aquests dos temes i fer una recerca aprofitant el treball de final de grau.

En aquesta etapa, l'art i el llenguatge juguen un paper essencial en el desenvolupament integral dels nens i nenes, ja que ofereixen oportunitats úniques per a l'exploració, comunicació i desenvolupament. Segons Gardner (1987) amb la Teoria de les Intel·ligències Múltiples, hi ha moltes formes d'intel·ligència diferents, com ara la intel·ligència verbal-lingüística i la visual-espacial. Explica que l'art i el llenguatge ajuden a desenvolupar aquestes intel·ligències, així doncs, a partir d'aquestes els infants poden potenciar habilitats lingüístiques a través de l'ús del llenguatge i, al mateix temps, desenvolupar una comprensió més profunda del món mitjançant l'expressió artística i, al mateix temps, fomentar el desenvolupament de les habilitats socials i la comprensió d'un mateix i dels altres.

Per altra banda, la teoria del desenvolupament artístic de Lowenfeld, també parla sobre la importància de l'art en el desenvolupament emocional i cognitiu dels infants. Segons Lowenfeld i Brittain (1980), l'art permet als infants explorar, experimentar i expressar-se lliurement, així doncs, desenvolupar la seva imaginació, creativitat, la seva capacitat de resolució de conflictes i, consegüentment, afavorir i endinsar-se en el desenvolupament de la comunicació i el llenguatge.

Per tant, és evident la importància i el llenguatge en l'educació infantil com a mitjans fonamentals per al desenvolupament dels infants. És per això que aquest treball de final de grau consta d'un projecte on es relaciona l'art i el llenguatge en aquesta etapa tan important en la vida dels més petits. Endinsant-nos més en aquest projecte, es fa una anàlisi i comparació de quatre propostes d'art, centrat en la

comunicació i llenguatge sorgit per part dels infants en aquestes propostes. Aquesta investigació es du a terme en el primer cicle d'educació infantil, més concretament a l'escola bressol municipal l'Olivera de Girona.

2. MARC TEÒRIC

En primer lloc, s'exposa la recerca bibliogràfica sobre el llenguatge, seguida de l'art, ja que el tema principal i referencial en aquest treball de final de grau és el llenguatge. Per altra banda, l'art és el mètode utilitzat per extreure el llenguatge. A continuació s'exposa el joc lliure, la tècnica d'actuació d'aquesta investigació i, per acabar, el paper del personal docent en aquestes actuacions.

2.1 Definició de llenguatge

Abans de començar a parlar sobre el llenguatge i la seva adquisició, s'ha de definir què és. Karmiloff i Karmiloff (2005) sostenen el següent:

La adquisición del lenguaje es un largo viaje que empieza en el fluido mundo del útero y continúa a través de la infancia, la adolescencia e, incluso, después. Durante este largo período de adquisición, el aprendiz se enfrenta a un extenso conjunto de desafíos. Desde los torpes intentos del bebé para hacer que el sistema articulatorio de su boca, garganta y laringe produzcan los sonidos específicos de su lengua materna, hasta las complejidades muy posteriores de la producción y comprensión de las largas narraciones, capacidades lingüísticas del niño o niña sufren numerosos cambios (p. 136).

Seguint amb definicions, Golsdchmied (1998) diu que el llenguatge és una de les fases més importants que l'infant travessa, des dels primers sons fins al llenguatge de l'infant de tres anys. Així doncs, la competència comunicativa i lingüística es determina en aquestes edats.

Goldschmied (1998) esmenta també que aquest procés d'adquisició del llenguatge ha de ser un progrés constant, ja que és una funció molt complexa. A més, aquest procés ha d'anar acompanyat per condicions ambientals satisfactòries, perquè per contrari, si les condicions son adverses, el progrés de l'ús de la paraula es pot retardar significativament.

2.1.1 El marc legislatiu de l'àmbit educatiu a Catalunya envers la comunicació i llenguatge

Tal com marca el currículum educatiu, en el primer cicle d'Educació Infantil s'han de tenir presents els llenguatges expressius i comunicatius Generalitat (2012). Així

doncs, el llenguatge està present a més d'una àrea, tot i que el fet de ser un factor clau en aquestes edats, té una àrea dedicada a això, anomenada àrea de comunicació i llenguatges.

Àrea de descoberta d'un mateix i dels altres:

- Manifestació i expressió de les pròpies emocions i sentiments, utilitzant el llenguatge com a mitjà d'expressió i comunicació.

Àrea de comunicació i llenguatges:

- Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.
- Interès per algunes de les tècniques més bàsiques (pintura, modelatge, dibuix, etc.) dels diferents llenguatges expressius i formes de representació.
- Comprensió de les intencions i dels missatges que li adrecen les persones adultes i altres infants, identificant i emprant els diferents senyals comunicatius (gest, entonació) i valorant el llenguatge oral com un mitjà de relació amb les altres persones.
- Expressió de necessitats, sentiments i idees mitjançant el llenguatge oral, mostrant un progressiu increment del vocabulari relatiu al propi entorn i experiència, ús de frases simples i comprensió de variacions morfològiques de gènere i nombre.
- Iniciació en l'ús de diferents formes de comunicació, esforçant-se per fer-se entendre i escoltant els altres.

Tot i haver més continguts dins d'aquesta àrea, només s'han citat aquests pel fet que són els que s'adeqüen més al treball.

2.1.2 L'evolució del llenguatge

Com bé diu Ferrer (2012), durant els primers sis anys de vida els infants van passant per fites significatives, les quals corresponen a estadis evolutius diferents, els quals hem de donar el valor que es mereixen a cada un d'ells. Cada persona és diferent i, per tant, evolucionarà, també, en un ritme diferent. És per això que hem

d'observar l'evolució de cada infant de manera individual, arribant a la realitat de la diversitat.

L'evolució del llenguatge en els infants és variant, és a dir, cada infant segueix el seu propi ritme d'aprenentatge. No obstant això, hi ha una guia del desenvolupament, marcada i guiada pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya que ens ajuda a orientar-nos i guiar-nos en l'evolució dels infants des de tres aspectes de desenvolupament: "desenvolupament psicomotriu i autonomia personal", "desenvolupament vers les relacions amb l'entorn físic i social" i el "desenvolupament de la comunicació i el llenguatge" (Generalitat, 2012). En aquest cas, farem esment d'aquest últim aspecte, ja que és el que es tractarà en el present treball.

Tot i haver-hi totes les fases des dels 0 als 3 anys en la guia de desenvolupament del llenguatge, en aquest treball només es tindran en compte dels 18 als 36 mesos, pel fet que la part d'investigació es durà a terme en infants d'aquesta franja d'edat.

2.1.3 Llenguatge, comunicació i parla

Així doncs, un dels aspectes que hem de tenir en compte és la diferència entre tres significats. Jiménez (2010) exposa la diferència entre llenguatge, comunicació i parla. Començant pel llenguatge, l'entendem com un codi o combinació de codis per representar idees, pensaments, etc. Entenem la parla com una expressió verbal (o escrita) que utilitzem per transmetre significats. Per contrari, quan parlem de comunicació fem referència a un intercanvi de missatges, sigui oral, gestual o escrit.

2.1.4 Llenguatge no verbal

A banda d'això, també és important parlar del llenguatge sense paraules, ja que no es dialoga només amb les paraules, sinó que també s'usen altres codis comunicatius senzills que, sempre acompanyats de la paraula abans que aparegui en l'infant, fan que podem dialogar amb l'infant. Alguns d'aquests codis segons Ferrer (2012), son: la mirada, el contacte corporal, l'expressivitat de la cara i de tot el cos, etc. Aquests codis comunicatius que totes les persones utilitzem a l'hora

d'acompanyar a la paraula són essencials perquè l'infant creixi feliç i es converteixi en un bon comunicador.

2.1.5 Vincle afectiu en la comunicació

Per acabar parlant del llenguatge, cal parlar del vincle afectiu en la comunicació:

Segons Ferrer (2012), és essencial la presència del vincle afectiu per tal que existeixi la comunicació. Per tal que s'estableixi una comunicació autèntica amb l'infant, hi ha d'haver una relació afectiva ben establerta, hem d'estimar a l'infant, l'hem d'acceptar tal com és i confiar en les seves possibilitats de progressar al seu ritme. Així doncs, hem de ser pròxims, hem de ser conscients de l'emoció que flueix en nosaltres i hi ha d'haver coherència entre el que sentim, el que pensem i el que diem a l'infant. En definitiva, cap tècnica, cap material o cap personal especialitzat podran substituir la vinculació afectiva, sinó que per contribuir al procés de desenvolupament del llenguatge i competència lingüística de l'infant ha de partir de la relació afectivocomunicativa (Ferrer, 2012).

2.2 Definició d'art

Per tal de començar a endinsar-nos en l'art, s'exposa una cita d'Anni Albers citada per Som Docents (s.d):

“Crear és l'emoció més intensa que podem arribar a conèixer”

Moltes vegades, quan parlem d'art en el món de l'Educació Infantil, li posem el nom d'educació artística o bé educació visual i plàstica.

Som Docents (s.d) defineix l'educació visual i plàstica "com una oportunitat per desenvolupar les capacitats perceptives, expressives i estètiques de l'alumnat aportant estratègies i recursos per ser capaç d'interpretar de manera reflexiva i crítica el món que ens envolta" (p.4).

Centrant-nos en l'etapa d'infantil i primària, Som Docents (s.d) exposa que s'ha de partir de situacions on es pugui experimentar a partir del propi cos, així doncs, donant importància als sentits per tal de rebre sensacions, experiències i emocions

els quals puguin motivar als més menuts a explorar i descobrir l'entorn, oferint diversitat d'oportunitats artístiques, materials i recursos per desenvolupar una ment oberta i amb capacitat d'innovació.

2.2.1 Beneficis de l'art en l'Educació Infantil

Raja (2013), esmenta que l'art aporta molts beneficis a les aules d'Educació Infantil, no només des de l'àrea de plàstica o arts plàstiques, sinó en totes les àrees d'aprenentatge. Explica que l'art en aquestes edats fa sentir lliure, ensenya a observar les coses amb uns altres ulls, a apreciar la bellesa dels objectes, dels espais i de l'entorn i també ajuda al desenvolupament intel·lectual de l'infant. Antúnez (2005) també comparteix que aquesta opinió, on esmenta que l'art potencia el desenvolupament creatiu com també els ensenya a llegir imatges, és a dir, sempre percebem imatges visuals i l'art els ajuda a entendre aquestes imatges que ens envolten i, també a ser crítics amb el nostre entorn.

Abelleira i Abelleira (2018) exposen que l'art ha de ser una font d'inspiració contínua a qualsevol estança d'infantil, considerant l'art com una necessitat en aquesta etapa el qual obre les vies a la creativitat. També parlen del paper de l'adult en aquests casos, on és determinant com a font contínua de qüestionament, indagació i diàleg entre l'obra artística, els materials i els infants.

2.2.2 El marc legislatiu de l'àmbit educatiu a Catalunya envers l'art

Tal com marca el currículum, Generalitat (2012), s'ha de treballar l'art des del primer cicle. Deixa per escrit que el personal educador ha d'integrar els diferents llenguatges als alumnes en el seu desenvolupament des de primeres edats. Es refereix a llenguatges corporals, verbals, plàstics, musicals, matemàtics i audiovisuals.

Dins l'àrea de comunicació i llenguatge, es parla de l'art en els continguts següents:

- Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.

- Interès per algunes de les tècniques més bàsiques (pintura, modelatge, dibuix, etc.) dels diferents llenguatges expressius i formes de representació.
- Reconeixement, retenció i memorització de cançons, dites senzilles, cantarelles i jocs de falda i participar-hi de manera activa, seguint la tonada, reproduint el gest, etc.
- Reconeixement i participació activa en danses senzilles amb una progressiva coordinació general del cos i sentit del ritme.

2.2.3 La creativitat dins l'art

L'art i l'educació plàstica va molt lligada amb el concepte de creativitat, imaginació i conductes artístiques.

Tal com diuen Rodrigo i Rodrigo (2012), el concepte de creativitat no està definit amb una definició única. Així doncs, podem trobar moltes definicions, algunes de més globals i d'altres de més particulars, que impossibiliten la seva delimitació.

Guilford (1978), per exemple, ens afirma que "educar creativamente es educar para el cambio, capacitar para la innovación" (p.34). Entenent, doncs, que la creativitat implica allunyar-se del que és obvi i segur i que, per als infants, resulta innovador.

Endinsant-nos una mica més en la creativitat, hi ha diferents nivells segons Longoria (2004): plàstica, fluent, filosòfica, científica, inventiva i social. En aquest cas, parlem de creativitat plàstica, la qual està relacionada amb el color, la textura, la proporció i el volum en les arts visuals, com també ho serien l'arquitectura, l'escultura i la pintura.

2.2.4 L'experiència estètica

Quan parlem d'art parlem també d'experiència estètica i com aquesta ens ajuda a endinsar-nos dins l'art:

"L'experiència estètica es pot definir com el conjunt de sensacions, d'emocions i de sentiments que s'esdevenen gràcies a la percepció de les formes estètiques de la naturalesa o d'una obra d'art" (Som Docents, s.d, p.7). És a dir, l'acció de les imatges que percebem (ja siguin visuals, musicals, etc.) en relació amb la nostra

manera de veure i viure les coses, com també el fet de com les narrem, configuren la nostra experiència estètica (Farina, 2006).

El fet de crear experiències estètiques en els més petits, aconseguirem que siguin capaços de captar la bellesa del que observen, ser capaços de transformar la visió pròpia de la realitat i ampliar la comprensió del món, siguin conscients de les emocions i sentiments que sorgeixen com també el fet de compartir, en aquest cas, experiències amb altres persones (Som Docents, s.d).

2.3 Relació entre l'art i el llenguatge

Després d'observar i analitzar el que diuen els autors anteriors, podem observar com l'art i el llenguatge estan estretament vinculats en l'etapa infantil.

Per una banda, tant l'art com el llenguatge son formes de comunicació, així doncs, permeten a l'infant expressar-se i comprendre el món que els envolta.

Per altra banda, podem esmentar que l'art i el llenguatge son formes de comunicació que es reforcen, ja que a partir d'una sorgeix l'altra. Les dues, per exemple, permeten als infants expressar emocions i sentiments, sigui a través del dibuix, la pintura... per acabar-ho descrivint i expressant a partir del llenguatge. Alhora, l'art i el llenguatge ajuden a desenvolupar habilitats cognitives i lingüístiques, com també habilitats socials i comunicatives.

“L'activitat creativa, la fantasia i els llenguatges aporten la novetat i l'alegria de poder crear, inventar i dialogar, compartint les pròpies idees amb les dels altres, ajustant-les i comparant-les” (Generalitat, 2012. p.40).

2.4 El joc lliure com a tècnica d'actuació

Esser (2013), explica la importància del joc lliure i com, a partir d'aquest, els infants descobreixen el món:

Els infants tenen “tota l'energia a l'abast per arribar a conèixer-se un mateix, els altres i l'entorn, i per desenvolupar la capacitat de conquerir la identitat pròpia. Els infants són curiosos i, a través del joc i del moviment, descobreixen el món” (Esser et al., 2013, p.51).

El joc proporciona beneficis indubtables en el desenvolupament i en el creixement de l'infant. A través del joc explora el seu entorn i les persones i els objectes que el rodegen; aprèn a coordinar les seves accions amb les de les altres persones; aprèn a planificar i a tenir en compte els mitjans que necessita per aconseguir un objectiu; s'aproxima i utilitza objectes amb intencions diverses i amb fantasia (Bassedas et al., p.156).

2.5 El paper del personal docent

Partint de l'art com a element motivador i el llenguatge que sorgeix durant el joc lliure en propostes d'art, hem de tenir en compte les tasques de l'educadora mentre els infants juguen. Segons Tardos (2011) hem de garantir la seguretat, la calma i la tranquil·litat dels infants estant sempre des d'una distància que els infants puguin sentir la presència de l'educadora en tot moment. A part d'això, hem de garantir la seguretat física i la salut de l'infant.

A més, hem de tenir molta cura dels espais els quals disposem durant el joc lliure. Tal com diu Tardos (2011), algunes de les condicions més crucials són la seguretat i la tranquil·litat, la possibilitat de moure's lliurement, proporcionar molt de temps, com també jocs, objectes, instruments, materials que estimulen i enriqueixen l'activitat dels més menuts. És per tot això, doncs, que "la tranquil·litat i el bon humor dels infants i les ganes de jugar depenen completament del treball educatiu general de l'escola bressol" (p.13).

A més, els docents també s'han d'encarregar de posar a l'abast dels infants tots els materials, recursos i tècniques necessàries per afavorir l'experimentació, com també perquè puguin desenvolupar amb llibertat els fonaments del llenguatge visual i plàstic i, d'aquesta manera, incentivar als infants a desenvolupar el llenguatge i la comunicació entre iguals (Som Docents, s.d).

Per acabar, "...s'entén que el nen o la nena han de ser el i la principal protagonista del procés artístic: és ell o ella qui explora, experimenta, descobreix, aplica i evoluciona en les seves tècniques i en el seu procediment creatiu, cosa que afavoreix el seu desenvolupament integral" (Som docents, s.d. p.21).

3. MÈTODE

3.1 Objectius

Objectiu general:

- Analitzar el desenvolupament del llenguatge dels infants a través de propostes artístiques

Objectius específics:

- Identificar els recursos que utilitzen els infants entre 1 i 3 anys per a comunicar-se segons l'edat
- Comparar el nivell de llenguatge verbal i no verbal dels infants en les propostes artístiques

3.2 Pregunta d'investigació

L'art fomenta l'ús del llenguatge en els infants de primer cicle d'educació infantil?

3.3 Hipòtesi de recerca

L'art ajuda a desenvolupar el llenguatge dels infants de forma rellevant i contínua en infants de 2-3 anys i de forma més puntual en 1-2 anys.

3.4 Metodologia de recerca

Aquest treball pretén investigar a partir del disseny i desenvolupament de diverses propostes artístiques, es vol arribar a analitzar el llenguatge que sorgeix mentre els infants experimenten, descobreixen i exploren lliurement durant aquestes propostes.

En aquesta recerca s'utilitza una metodologia mixta tal com diu Del Canto i Silva (2013), ja que s'ha fet ús de la metodologia qualitativa i quantitativa respectivament.

Per altra banda, ens trobem davant una investigació-acció, és a dir, un estudi d'un context social on, mitjançant uns passos successius, al mateix temps que s'investiga, s'intervé (Withmore i Mckee, 2001).

Començant per la metodologia qualitativa, aquesta és basada en l'observació i la documentació de cada una de les propostes.

Segons Sampieri et al. (2014), la metodologia qualitativa és aquella que fa servir la recollida de dades no numèriques, com ho seria la descripció i l'observació d'una experiència, com també serveix per descobrir o afinar les preguntes d'investigació plantejades a l'inici de la investigació. La recollida de dades en aquesta metodologia poden tenir molts formats, com ara narracions, fotografies o imatges, vídeos, àudios, etc.

Com s'ha esmentat anteriorment, la metodologia principal emprada ha estat la qualitativa, ja que s'ha observat el llenguatge sorgit per part dels infants en diferents propostes artístiques i aquestes dades han estat recollides per taules d'observació per a cada un dels infants a partir de tres nivells: sovint, a vegades o mai.

Per altra banda, també s'ha utilitzat la metodologia quantitativa a l'hora d'extreure resultats. Aquesta metodologia quantitativa és usada després de recollir dades qualitatives, així doncs, recollint les dades en format numèric per tal de crear estadístiques, en aquest cas, del llenguatge en les diferents propostes artístiques, per tal de veure el percentatge en cada indicador observat.

Hernández et al. (2016) exposen que la metodologia quantitativa usa la recollida de dades per aprovar hipòtesis amb base numèrica i, per altra banda, anàlisis d'estadística per establir patrons de comportament i aprovar teories.

3.5 Contextualització

Aquesta investigació-acció sobre l'art i el llenguatge es porta a terme a l'escola bressol l'Olivera, una de les set escoles bressol municipals de Girona, situada a la zona de Montilivi. En aquesta escola s'acull uns 70 infants des d'1 a 3 anys, on el nivell socioeconòmic de les famílies és mitjà. La metodologia d'escola es basa a

fomentar l'autonomia de l'infant tot vetllant pel benestar d'aquest a partir d'una atenció tan individualitzada com sigui possible.

Totes les aules de l'escola funcionen seguint la mateixa línia i metodologia de l'escola, oferint diferents espais que cobreixin les necessitats dels infants. Al llarg del dia trobem molt present el joc lliure en aquests diferents espais, sigui dins l'aula, al pati, als passadissos... Entenent, doncs, el joc lliure com el mitjà del qual els infants experimenten, descobreixen i es van nodrint de coneixements, essent ells i elles les protagonistes del seu aprenentatge.

Els participants d'aquest estudi son 20 infants de l'escola bressol l'Olivera, entre els quals hi ha 8 infants de primer any, és a dir, entre un i dos anys i 12 infants de segon any, entre dos i tres anys.

3.6 Fases de la intervenció

3.6.1 Fase 1. Objecte d'estudi

L'estudi d'aquest treball consta a dissenyar, crear i desenvolupar quatre propostes artístiques diferents i, a partir d'aquestes observar, analitzar i comparar el llenguatge dels infants sorgit durant les propostes.

Així doncs, oferir als infants propostes d'art per tal que puguin experimentar amb diversitat de materials, com també analitzar el desenvolupament del llenguatge dels infants a través de les propostes artístiques.

Com s'ha esmentat anteriorment, es duen a terme quatre propostes d'art, on en aquestes són els infants els mateixos protagonistes. Per tal de poder observar amb atenció a cada un d'ells i elles i el llenguatge que va sorgint, a cada proposta només hi assisteixen 5 infants, dos dels quals son de primer any i tres de segon, seguint la línia d'escola amb grups internivell. Com s'ha dit, hi ha quatre propostes en total i en cada una d'elles els infants son diferents, per tal de poder plasmar l'estudi en una totalitat de 20 infants.

Pel que fa a les propostes, aquestes son de caràcter lliure amb la intenció de seguir la metodologia d'escola i que els infants puguin explorar, manipular, experimentar i

descobrir les propostes d'art a partir del joc lliure. Així doncs, les propostes estan pensades i plantejades de manera que els infants puguin dur a terme el joc lliure i no necessitin l'adult, per tant, el paper de l'educadora en tot moment és d'observadora, en aquest cas, per a poder observar el llenguatge i altres aspectes que es considerin rellevants en aquestes propostes artístiques.

Totes les ubicacions de les propostes son diferents per tal d'observar la comunicació i el llenguatge dels infants en diferents espais de l'escola. Pel mateix motiu cada proposta és totalment diferent, on els materials son molt variants, donant peu a explorar i manipular l'art en diferents dimensions i diversitat de materials. Els materials es van proporcionant de mica en mica, així doncs, experimentant amb cada un d'ells de forma esglaonada.

La primera proposta està ubicada a l'espai exterior fora de l'aula, on consisteix a pintar amb pintura de forma vertical sobre un paper film transparent. Es treballa l'expressió plàstica en un format en el pla vertical de dues dimensions, on els infants practiquen la creació lliure a partir de l'experimentació amb materials clàssics (pinzells) i sorprenents (esponges). Aquest espai és compartit amb tots els infants. El que es treballa en aquesta activitat és l'acció de pintar.

La segona està ubicada a l'espai d'art de l'escola, on consisteix a experimentar amb fang i elements naturals. Tracta d'una experimentació en el pla de tres dimensions amb composició lliure, així doncs fent collage de diversos materials. En aquest cas, és una activitat individual. Es treballa l'acció de modelar.

La tercera, ubicada a l'espai de menjador, on consisteix a manipular eines de dibuix i pintura sobre gomes Eva de colors. Tracta d'un pla horitzontal amb dues dimensions, on a partir de la creació lliure els infants experimenten amb materials de dibuix i, conseqüentment, amb textures i colors. L'espai d'aquesta activitat és compartit, fomentant l'acció del dibuix.

La quarta i última proposta està ubicada a l'aula de la llum, aquesta consisteix a experimentar a la taula de llum amb sorra blava i elements del mar, treballant la temàtica. Es treballa en un format de pla horitzontal de dues dimensions on l'eix

principal és la llum. En aquesta activitat es fomenta la creació lliure a partir de diferents materials del mar. Es treballa el traç i l'experimentació.

3.6.2 Fase 2. Recopilació i triatge d'informació

Per tal d'aconseguir una base teòrica que permeti dissenyar la proposta, s'han utilitzat diferents articles científics, així doncs, fent recerca d'informació sobre l'art i les seves característiques, com també del llenguatge. A part dels articles científics, també s'ha extret informació de diversos llibres cercats a la Biblioteca de Rosa Sensat. Tota aquesta informació que consta en l'apartat del marc teòric del treball, parla sobre definicions de l'art i el llenguatge, beneficis en aquesta primera etapa, quina relació hi ha entre aquests dos conceptes, com també el joc lliure, ja que és la tècnica utilitzada i, per altra banda, el paper del docent.

A mesura que es va adquirint informació i, per tant, fent una recopilació d'aquesta, es va fent un triatge, per tal d'obtenir la informació més adient, adequada i rellevant de cada tema.

3.6.3 Fase 3. Instruments d'avaluació

S'han utilitzat diversos instruments d'avaluació al llarg d'aquest estudi.

Ens trobem davant d'un estudi descriptiu mitjançant l'observació sistemàtica, tal com indica Montero i León, 2005.

En primer lloc, i com a tècnica més rellevant que s'ha emprat en aquest estudi és l'observació científica (Díaz, 2010), directa (Ruíz, 2003) i natural (Piñar, Caro i Coscollá, 2001). Observació científica perquè s'ha remarcat en tot moment un objectiu clar, definit i precís, en aquest cas, el llenguatge dels infants. Directa perquè l'autora de la investigació està en contacte estret amb el subjecte a investigar, en aquest cas els infants de l'escola bressol l'Olivera. Observació natural, ja que l'observació es fa en viu, és a dir, mentre el subjecte actua a través del joc lliure, en el seu context habitual i la investigadora no intervé en el que està observant, per tant, no participant.

Seguit de les tècniques més rellevants, s'ha utilitzat l'observació estructurada (Díaz, 2010), aquella que s'ajuda d'elements tècnics per tal de recollir informació, com ara quadres, taules, etc. Anomenada observació sistemàtica. En aquest cas, s'ha fet servir un diari de camp per a recollir evidències durant les propostes d'art, com ara converses, actuacions o situacions que anaven sorgint, també s'ha fet recopilació de fotografies, com també avaluació a partir de taules d'observació envers el llenguatge sobre cada infant que ha dut a terme la proposta. A part d'això, a final de cada activitat es fa una avaluació general, per tal d'analitzar com ha anat, aspectes rellevants, etc.

Seguint en aquests instruments d'avaluació utilitzats, cal esmentar que s'ha fet ús de l'observació individual, per una banda, i l'observació d'equip, per una altra banda (Díaz, 2010). Individual perquè s'observa individualment a cada infant per tal d'observar, anotar i analitzar el llenguatge sorgit durant la proposta d'art i, d'equip perquè es fa una valoració general de la proposta, com també del nivell del llenguatge, separant-los en tot moment en dues branques diferents.

A continuació s'exposen les taules d'observació dutes a terme a infants de primer i segon any durant les propostes artístiques. Alguns dels indicadors d'aquestes taules son extrets de la guia de desenvolupament, Generalitat, 2012. A part d'aquesta guia, alguns altres indicadors son proporcionats per la mateixa escola bressol l'Olivera, creats per les educadores de l'escola per a l'avaluació dels infants. Tots els indicadors extrets d'aquestes dues vies estan relacionats amb la comunicació i llenguatge, sigui verbal o no verbal.

INFANTS ENTRE 1 I 2 ANYS			
INFANT			
Comunicació i llenguatge verbal			
INDICADORS	SOVINT	DE VEGADES	MAI
Durant l'activitat...			
Mostra interès a comunicar-se amb els altres verbalment			
Repeteix sons i/o paraules a través de la imitació			
Diu algunes paraules			
Combina dues paraules			
Fa frases de dos elements i/o més			
Parla fluixet			
Crida per parlar			
Parla amb ell mateix durant el joc			
Mostra interès a comunicar-se amb l'adult verbalment			
És capaç de respondre preguntes senzilles			
Comunicació i llenguatge no verbal			
INDICADORS	SOVINT	DE VEGADES	MAI
Es comunica gestualment amb els altres i/o adult			
Assenyala amb el dit de forma clara allò que vol comunicar			
Expressa sentiments (alegria, avorriment...) a través de la cara i de tot el cos			
MOVIMENTS DEL COS	MIRADA	SOMRIURE	RIURE

Taula 1. Taula d'observació envers el llenguatge dels infants entre 1 i 2 anys. Font: de l'autora.

INFANTS ENTRE 2 I 3 ANYS			
INFANT			
Comunicació i llenguatge verbal			
INDICADORS	SOVINT	DE VEGADES	MAI
Durant l'activitat...			
Es comunica verbalment amb els altres			
Verbalitza als infants sobre el que està fent			
Verbalitza als infants el que està descobrint			
Demana coses en cas de necessitar-ho verbalment			
Interactua amb l'adult verbalment durant el joc			
És capaç de respondre preguntes			
S'expressa de manera entenedora			
Fa servir un vocabulari ampli per expressar-se			
Comunicació i llenguatge no verbal			
INDICADORS	SOVINT	DE VEGADES	MAI
Es comunica gestualment amb els altres i/o adult			
Assenyala amb el dit de forma clara allò que vol comunicar			
Expressa sentiments (alegria, avorriment...) a través de la cara i de tot el cos			
MOVIMENTS DEL COS	MIRADA	SOMRIURE	RIURE

Taula 2. Taula d'observació envers el llenguatge dels infants entre 2 i 3 anys. Font: de l'autora.

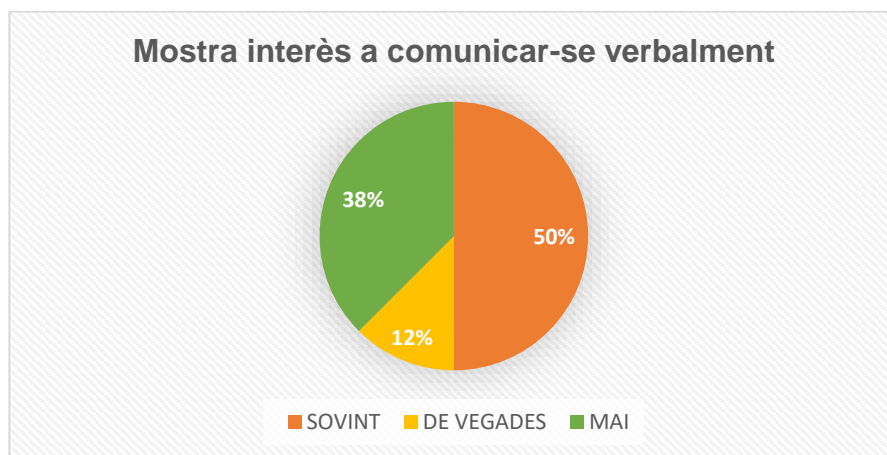

ASPECTES GENERALS	
Temps	
Espai	
Altres observacions	
Evidències recollides	

Taula 3. Taula d'observació general de la proposta artística. Font: de l'autora.

4. RESULTATS

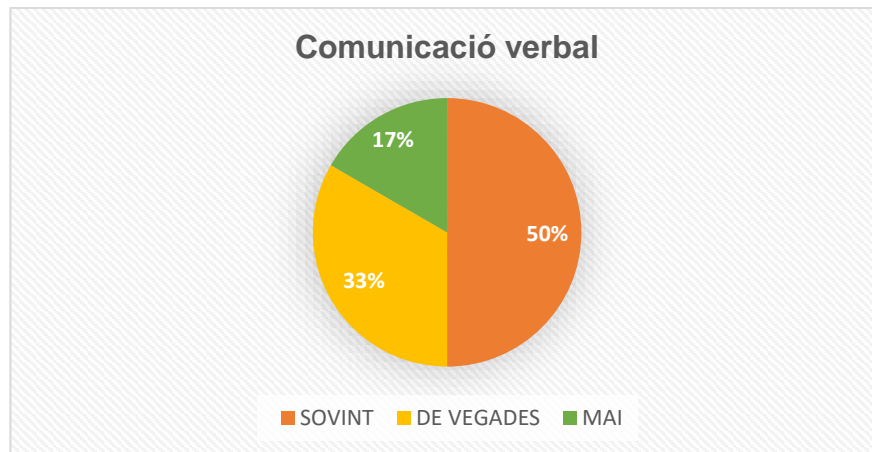
Quan es tracta d'analitzar la **comunicació** que sorgeix de la proposta artística, hem pogut observar que, per una banda, el 50% dels infants d'1-2 anys, s'ha comunicat d'una forma freqüent, mentre que la resta no s'ha relacionat o bé, només de vegades. De les 4 propostes presentades, en totes elles hi ha hagut comportaments verbals similars, sense destacar l'una sobre les altres. Un altre aspecte a destacar dins d'aquest indicador, és que els infants tant es comuniquen entre ells i elles com amb l'adult.

Gràfic 1. Gràfic sobre la comunicació en infants 1-2. Font: de l'autora.

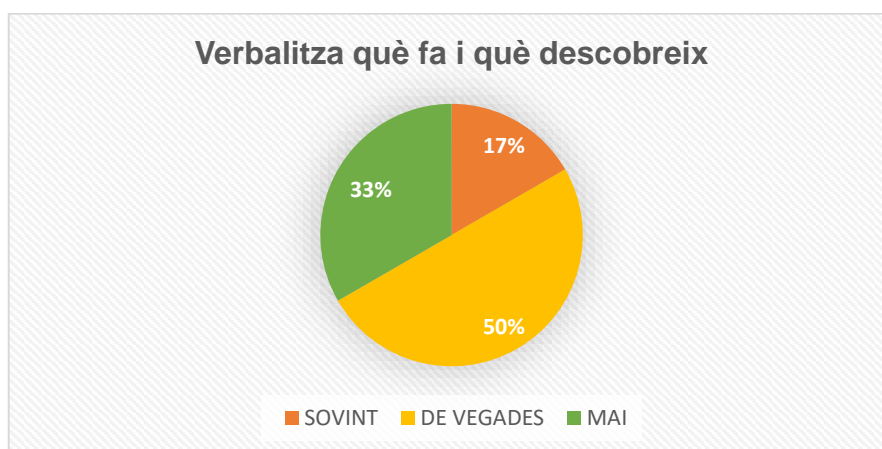
Aquesta comunicació que es dona, és a partir de paraules soltes, és a dir, els infants entre 1 i 2 anys d'edat no **combinen dues paraules o fan frases de dos o més elements**. Així doncs, de la totalitat dels infants investigats en aquesta recerca, un 63% mai es comunica combinant dues o més paraules o fent frases. Dins d'aquesta comunicació, s'ha pogut observar que tan sols un 12% d'aquests infants **parlen amb ells mateixos** durant el joc.

Per altra banda, hem pogut afirmar que un 50% dels infants de 2-3 anys s'ha comunicat, també, de forma sovint, mentre que la resta no s'ha comunicat de la mateixa manera. En aquesta franja d'edat els infants s'han comunicat entre ells i elles, com també s'han comunicat amb l'adult.

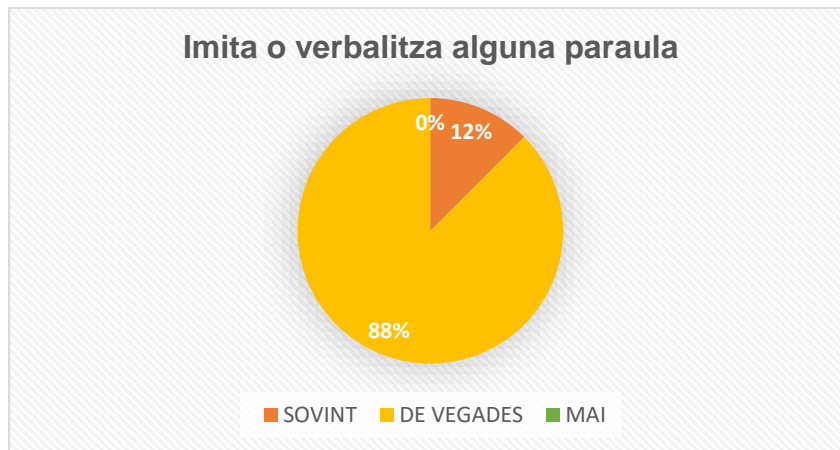
Gràfic 2. Gràfic sobre la comunicació en infants 2-3. Font: de l'autora.

Continuant amb la comunicació dels infants 2-3, s'ha pogut observar que un 50% es comuniquen de forma sovint amb l'adult i la resta de companys i companyes. No obstant això, és només un 17% dels infants que, de manera freqüent verbalitza a la resta sobre **què està fent i què està descobrint**, essent un 50% aquells i aquelles que ho fan de vegades.

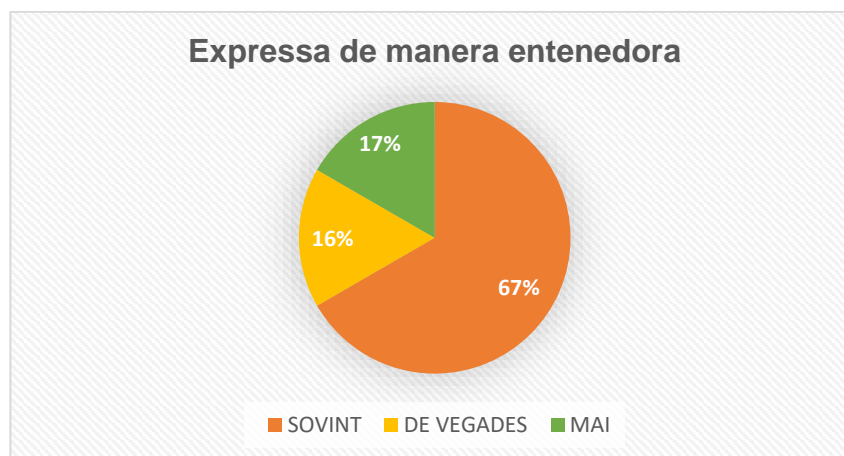
Gràfic 3. Gràfic sobre verbalització en infants 2-3. Font: de l'autora

Quan es tracta d'analitzar **l'ús de paraules** sorgides a partir de les propostes artístiques, sigui a través de la imitació o creació, en infants de primer any, aquestes no es donen de forma "sovint". Per tant, la verbalització no és sempre present durant el llarg de tota l'activitat artística com a un aspecte rellevant a destacar. Malgrat això, s'ha pogut destacar que un 88% dels infants han verbalitzat alguna paraula durant les quatre propostes artístiques, però aquestes no s'han donat de forma freqüent, sinó que només, de vegades, han utilitzat les paraules.

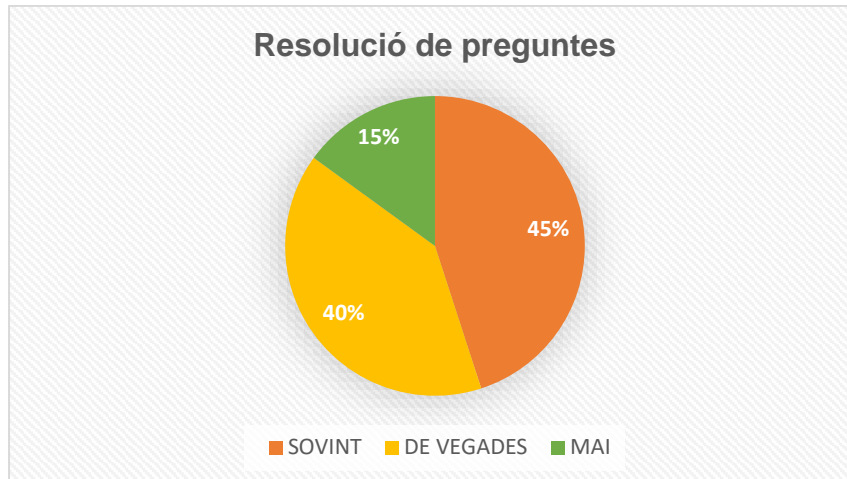
Gràfic 4. Gràfic sobre verbalització i l'ús de paraules en infants 1-2. Font: de l'autora.

Per altra banda, pel que fa a la verbalització en infants de 2-3, hem pogut observar amb un 67% que la majoria **s'expressen de manera entenedora** durant les propostes artístiques, mentre que el 33% no verbalitzen de forma tan freqüent i entenedora com la resta.

Gràfic 5. Gràfic sobre la verbalització en infants 2-3. Font: de l'autora.

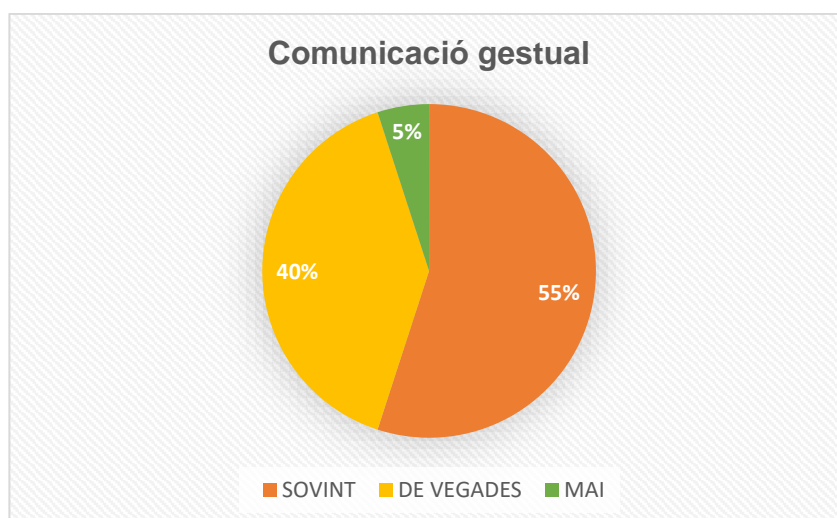
A més, aquesta verbalització que es dona en infants de segon any, hem pogut comprovar que aquest 67% d'infants tenen un **vocabulari ampli** a l'hora verbalitzar i d'expressar-se de manera entenedora.

Gràfic 6. Gràfic sobre donar resposta a preguntes en infants 0-3. Font: de l'autora.

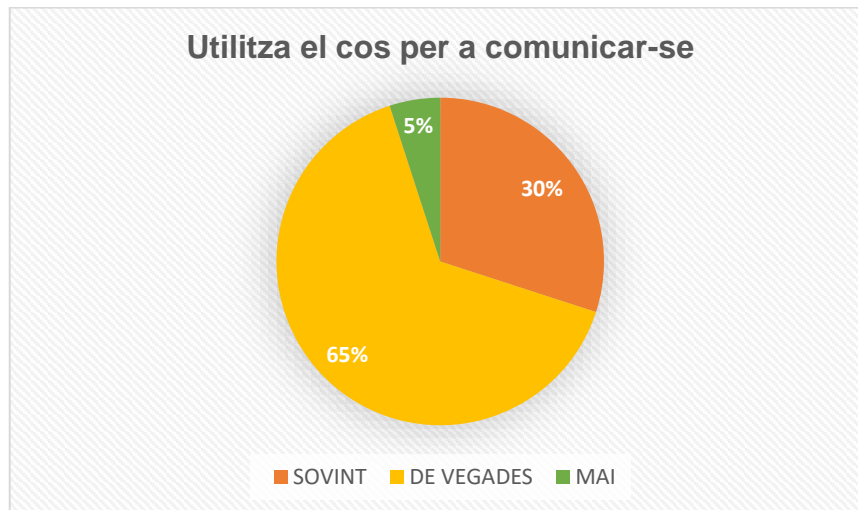
A l'hora d'analitzar la capacitat de **resolució de preguntes** dels infants tant de primer com de segon any en les propostes artístiques, hem pogut veure que 17 dels 20 investigats han estat capaços de respondre preguntes relacionades amb les propostes d'art, tot i que alguns de manera més sovint i, d'altres, de vegades.

Quan es tracta d'analitzar la **comunicació no verbal** que sorgeix de les propostes artístiques, s'ha considerat, per una banda, la comunicació gestual, és a dir, com es **comuniquen els infants gestualment** i si són capaços **d'assenyalar amb el dit** allò que volen, com seria prendre decisions i, per altra banda, si utilitzen el cos per a comunicar-se.

Gràfic 7. Gràfic sobre la comunicació gestual en infants 0-3. Font: de l'autora.

Hem pogut afirmar que un 55% dels infants es comunica de forma gestual de forma habitual en les propostes artístiques, mentre que la meitat restant no ho fa amb la mateixa intensitat.

Gràfic 8. Gràfic sobre la utilització del cos com a eina de comunicació en infants 0-3.

Font: de l'autora.

Hem pogut observar, tal com veiem en el gràfic anterior que els infants no utilitzen el cos de manera repetitiva a l'hora de comunicar-se, sinó més aviat de forma puntual. Aprofundint en aquests resultats, podem destacar que el 30% que tendeix a fer-ho de manera més freqüent són els infants d'entre 1-2 anys d'edat, ja que el seu nivell de llenguatge és més baix. En canvi, els infants que ja tenen un nivell més avançat en el llenguatge, potser no els cal emprar tot el **cos per a comunicar-se**.

Finalment, d'acord amb les observacions fetes en el diari de camp, hem pogut determinar que les propostes artístiques que estaven dissenyades per a realitzar-se de forma col·lectiva (pintar, dibuixar i llum) no s'han executat com a tals, sinó que s'han dut a terme de forma individual. També, hem pogut observar que quan els infants ja estaven cansats de la proposta i volien plegar, demanaven d'anar a rentar les mans, sense verbalitzar la voluntat d'acabar o d'estar cansats.

5. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

En primer lloc, per tal de començar a tractar la discussió i les conclusions del treball, es recupera la pregunta d'investigació que es formula al principi de la recerca.

- L'art fomenta l'ús del llenguatge en els infants de primer cicle d'educació infantil?

A partir d'aquesta recerca, es pot destacar que s'ha validat la hipòtesi del treball:

- L'art ajuda a desenvolupar el llenguatge dels infants de forma rellevant i contínua en infants de 2-3 anys i de forma més puntual en 1-2 anys.

Com bé s'ha esmentat, s'ha validat la hipòtesi del treball, puix que s'ha observat que l'art és una bona eina per desenvolupar el llenguatge en infants del primer cicle d'educació infantil, així doncs mitjançant les propostes artístiques es dona una comunicació i llenguatge, sigui verbal o no verbal. Aquesta comunicació apareix de forma rellevant i continuada en infants de 2-3 anys a través del llenguatge verbal i no verbal. Per altra banda, pel que fa als infants d'1-2 anys, es dona de forma més puntual, tot i que el llenguatge no verbal apareix de manera més freqüent que el llenguatge verbal.

Per tal d'argumentar aquesta afirmació, a continuació s'exposa la discussió i les conclusions dels resultats, recuperant els objectius plantejats a l'inici de l'estudi.

Referent a l'objectiu general de la investigació, el qual tracta d'analitzar el desenvolupament del llenguatge dels infants a través de propostes artístiques, es pot dir que s'ha resolt a partir de la resolució dels dos objectius específics.

Per una banda, pel que fa al primer objectiu específic; identificar els recursos que utilitzen els infants entre 1 i 3 anys per a comunicar-se segons l'edat, es conclou que aquest objectiu s'ha assolit, ja que s'ha observat que els infants en aquesta edat es comuniquen a partir de llenguatge verbal i no verbal.

En relació amb la comunicació, hem pogut afirmar que les propostes artístiques poden ajudar a motivar als infants d'1-2 i de 2-3 anys a comunicar-se verbalment,

sigui entre ells i elles i/o amb l'adult. L'art i el llenguatge en les primeres edats van lligats de la mà, així doncs, l'art permet als infants explorar i experimentar, però també a expressar-se lliurement, desenvolupant habilitats cognitives i lingüístiques, com també habilitats socials i comunicatives (Lowenfeld i Brittain, 1980). També és de rellevància destacar sobre la comunicació sorgida en les propostes artístiques, que no importa la metodologia artística o els materials emprats sinó en oferir als infants diversitat d'oportunitats, materials i recursos, ja que ha sorgit comunicació a les quatre propostes artístiques, indiferentment de la matèria treballada o dels materials utilitzats (Som docents, s.d). Continuant amb la comunicació sorgida a partir de les activitats artístiques, s'ha analitzat que incentiven als més petits, d'1-2 anys a verbalitzar algunes paraules, sigui a través d'imitació o creació i, als més grans a expressar-se de manera entenedora, en algun cas, emprant un llenguatge ampli, tal com exposa Ferrer (2012) i Generalitat (2012), ja que cada infant segueix el seu propi ritme d'aprenentatge.

Hem pogut observar, d'una banda, tal com veiem en el gràfic anterior, que els infants no utilitzen el cos de manera repetitiva a l'hora de comunicar-se, sinó més aviat de forma puntual. Aprofundint en aquests resultats, podem destacar que el 30% que tendeix a comunicar-se de forma no verbal més sovint són els infants d'entre 1-2 anys, ja que el seu nivell de llenguatge és més baix. En canvi, els infants que ja tenen un nivell més avançat en el llenguatge, potser no els cal emprar tot el cos per a comunicar-se, pel fet que, com bé diu Ferrer (2012), aquests codis sempre van acompanyats de la paraula abans que aparegui en l'infant. Així doncs, podem afirmar que a mesura que els infants van adquirint vocabulari i llenguatge, ja no troben la necessitat de fer ús de tot el cos, la cara, la mirada, etc. Per a poder-se comunicar. Així doncs, hem pogut veure com, a mesura que el nivell de llenguatge en els infants va augmentant, la necessitat de fer servir el cos com a recurs per a comunicar-se és inferior. Tanmateix, tots els infants indiferentment de l'edat, han fet ús del llenguatge gestual durant les propostes artístiques.

Per altra banda, pel que fa al segon objectiu específic; comparar el nivell de llenguatge verbal i no verbal dels infants en les propostes artístiques, es conclou que també s'ha assolit, ja que a través de les diferents propostes artístiques, com

també a través de les diferents conclusions extretes en aquest treball, s'ha pogut comparar el nivell de llenguatge verbal i no verbal dels infants.

Així doncs, s'ha analitzat que gairebé tots els infants són capaços de respondre preguntes formulades per l'adult, siguin més o menys senzilles en funció de l'edat. Es conclou que el tant per cent dels infants d'1-3 anys que han respost a les preguntes és elevat. Això és degut al fet que el vincle amb el preguntant és afectiu, i és per aquest motiu que els infants es mostren recíprocs en rebre la pregunta i, consegüentment donen una resposta. Tardos (2011) i Ferrer (2012) destaquen la rellevància d'aquest vincle afectiu envers l'infant i l'adult.

A més de la resolució dels dos objectius específics, a través de les conclusions s'han observat altres aspectes que no es plantejaven com a objectius principals del treball. Aquests aspectes que s'esmenten a continuació no estan pròpiament relacionats únicament amb el llenguatge verbal i no verbal. No obstant això, aquests han ajudat a enriquir més la investigació i reafirmar la hipòtesi inicial del treball.

Referent a l'experiència estètica i el joc lliure com a tècnica d'actuació, s'ha observat que mitjançant una presentació de les propostes en format de joc lliure i varietat de materials, d'una forma que se cerqui l'experiència estètica d'aquestes, s'ha observat i es conclou que aquesta organització incentiva als infants a comunicar-se i relacionar-se més entre ells, tal com afirmen Farina (2006), Som docents (s.d) i Longoria (2004).

S'ha pogut veure com les propostes d'art que, a priori estaven pensades per a ser col·lectives i compartides, els infants les executen de manera individual. Això és causat pel fet que compartir apareix més tard, quan els infants ja són més grans i tenen la capacitat de raonament i entesa, com afirma Zabala (2010). Així doncs, és comú que treballin de forma individual, ja que el desenvolupament i l'aprenentatge en el primer cicle de l'educació infantil és un procés individual.

També és rellevant destacar el fet que els infants recorren als hàbits en moments on volen expressar el desig de finalitzar, en aquest cas, l'activitat. Els hàbits (rentar-se les mans després de manipular materials, posar-se la bata per pintar amb pintura, etc.) i les rutines (ordre, higiene, alimentació, etc.) en l'educació infantil són

molt importants, ja que aquestes aporten seguretat en els infants i ordre en la gestió del temps essent aquest un indicador (Zabala, 2010). Així doncs, els infants utilitzen aquests hàbits, perquè tenen clar què volen i què necessiten, però el fet de no tenir el llenguatge del tot desenvolupat, recorren als hàbits.

Així doncs, un cop exposades la discussió i les conclusions del treball, com arguments d'assoliment dels objectius, es certifica que s'ha validat la hipòtesi inicial de la recerca.

La limitació principal que hi ha hagut en aquesta recerca ha estat el temps d'implementació de les propostes artístiques a l'escola. Aquesta falta de temps i d'espai temporal ha estat degut, en primer lloc, a la poca durada de les pràctiques. Tenint en compte que s'està fent un estudi de recerca amb persones on, inicialment hi ha un període d'adaptació i coneixença envers el centre, les persones que hi conviuen, la metodologia d'escola, etc. Considero que, tot i ser unes pràctiques de tres mesos de durada, aquesta, a escala de temps d'implementació es veu reduït a causa d'aquests motius esmentats anteriorment i que, tot i haver practicat a les escoles, aquestes també segueixen el seu dia a dia.

Pel que fa a les propostes de millora, hauríem pogut implementar amb més profunditat les propostes artístiques si s'hagués pogut disposar de més temps per a la realització de l'estudi. A banda d'això, si els grups fossin més nombrosos o si es repetissin les propostes en diferents grups, s'haurien obtingut més resultats. A conseqüència d'això, s'hagués necessitat més temps i hagués set interessant tenir més observadors per tal de tenir més anotacions envers la comunicació i el llenguatge, com també utilitzar gravadores de veu. Així doncs, per a tenir dades i resultats més significatius i aprofundir més en l'estudi.

6. REFERÈNCIES DOCUMENTALS

Abelleira M.A, Abelleira M.I. (2018). Dialogant amb l'art. Revista infància 225: Educar de 3 a 6 anys.

Ajuntament de Girona. (s.d). Escola bressol L'Olivera.

https://web.girona.cat/educacio/centres/eebb?p_p_id=com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_J2KACKzjzpDp&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&id equip=358137

Antúnez, del C. (2005). ¿Qué es arte? Evolución del concepto de arte en los alumnos de la licenciatura de Bellas Artes. *Arte, individuo y sociedad*, 17, 157-175.

Bassedas, E., Huguet, T., Solé, I. (2008). *Aprender e ensinar a l'educació infantil*. Graó.

Del Canto, E., & Silva Silva, A. (2013). METODOLOGIA CUANTITATIVA: ABORDAJE DESDE LA COMPLEMENTARIEDAD EN CIENCIAS SOCIALES. *Revista De Ciencias Sociales*, (141).

<https://revistas.ucr.ac.cr/index.php/sociales/article/view/12479/11722>

Departament d'Educació (2012). Ordenació dels ensenyaments del primer cicle de l'educació infantil. Decret 101/2010, DOGC núm. 5686.

https://repositori.educacio.gencat.cat/bitstream/handle/20.500.12694/176/curriculum_orientacions_educacio_infantil_1_cicle_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Díaz Sanjuán, L. (2010). La observación.

http://uprid2.up.ac.pa:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1502/La_observacion_Lidia_Diaz_Sanjuan_Texto_Apoyo_Didactico_Metodo_Clinico_3_Sem.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Esser, M., Cohn, S., Hausch, C., & Ladwein, U. (2013). Infants sota pressió. *IN. Investigació i Innovació. Educativa i Socioeducativa*, 4(1), 47-59.

Farina, C. (2006). Arte, cuerpo y subjetividad: experiencia estética y pedagogía. *Educación física y ciencia*, 8, 1-14.

<https://www.redalyc.org/pdf/4399/439942650004.pdf>

Ferrer, I. (2012). L'artesanía de la comunicació: Diàleg, escolta i llenguatge a l'etapa 0-6. Graó.

Gardner, H. (1987). La teoría de las inteligencias múltiples. *Santiago de Chile: Instituto Construir*.

https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/51558533/La Teoria de las Inteligencias Multiples_cortad-libre.pdf?1485807885=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DLa Teoria de las Inteligencias Multiples.pdf&Expires=1685100947&Signature=dW4XSMET-ukoeEazD8sc8fWI7IIRZcehORchTxzGEpNQlppyjIDTGjLhL8wxvat52qYRBjPzdlS3D4Z6Nqy664e3eels-cd9L8lciCVvgHHRuhr24LepRh3jeHA5nsHAR8fUtyX~vWjtfll78OXHQ2dq18OWeMYK9yytNq2m2UNXzaVmG7vawFkrXaw2azVss0kK4HtZfVeJH-UDFO8V1WlclAgbDCnHvelSSb3H9ISFyBRTzfZww-wclMCEFHDuNN1LNRIBbUcBptXuoZfBcpjFDkDOj2gQ2T18qJAqkj6tfMuJSDDZzwC8nCOHBfdOq0-Re5NioB4hfrnbvV8WiQ_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

Generalitat, C. (2012). L'infant de 0 a 3 anys.

https://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0087/d48e6658-4868-4846-a6f7-7a36f83ea845/guia_de_desenvolupament_0-3_anys.pdf

Goldschmied, E. (1998). Educar l'infant a l'escola bressol. Associació de Mestres Rosa Sensat.

Guilford, J. (1978). La naturaleza de la inteligencia humana. Buenos Aires. Paidós.

Hernández, R., Fernández, C., & Baptista, P. (2016). Metodología de la investigación. 6ta Edición Sampieri. Soriano, RR (1991). *Guía para realizar investigaciones sociales*. Plaza y Valdés.

Jiménez, J. (2010). Adquisición y desarrollo del lenguaje. *Psicología del desarrollo en la etapa de educación infantil*, 2(5), 105-106.

https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/48043797/teorc3adas-y-enfoques-explicativos-sobre-adquisicic3b3n-y-desarrollo-del-lenguaje-libre.pdf?1471185053=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DTeorc3adas_y_enfoques_explicativos_sobre.pdf&Expires=1685101169&Signature=GXeBmACxdf7WtZ4JP7kO2I6Q-iaK3Nshy8prGKu3k11jXJ3YPJ4NppFE4mz6a1QK7ynJjb6P-MvLzLs284KYm2hJplfL2t2HhA-1L~tgnPsoNEzqEmW2B5Qh-juoM2f6mwdYs5N1zT7rqtSiztJFq9onOmGLW7IIHkxbPytkEfyloMhtKenuCQcVq8B9IMHyaE9lzJjVXs9yHGA-iz1vWqaSI77NznpwNo9wZovHHCxTdpH1qtRdGqLs4A2RZMsgpXEIJI0RlewtVE2JZFp8QW9eAG0WDZA9yMq0G8yGbk9DzTJiN2OxzAufRzpvNhb-NDdyCpTw1LbuLczSH7pgg_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

Karmiloff K. y Karmiloff – Smith A. (2005) *Hacia el lenguaje*. Madrid: Morata.

Longoria, R. (2004), «Pensamiento creativo», a: *Pensamiento creativo*, Mèxic: Compañía. Editorial Continental, pàgs. 128-133.

Lowenfeld, V., & Lambert Brittain, W. (1980). *Desarrollo de la capacidad creadora*. Kapelusz.

<https://apunteca.usal.edu.ar/id/eprint/1238/14/Cap.13%20Resumen.pdf>

Montero, I., & León, O. G. (2005). Sistema de clasificación del método en los informes de investigación en Psicología. *International Journal of clinical and health psychology*, 5(1), 115-127.

<https://www.redalyc.org/pdf/337/33701007.pdf>

Piñar, M. J., Caro, I. y Coscollá, A. (2001). Modos de respuesta verbal: describiendo el habla de pacientes y terapeutas. *Revista Internacional de Psicología Clínica y de la Salud/International. Journal of Clinical and Health Psychology*, 1, 237-257.

Raja, B. (2013). El arte en educación infantil. *RELAdEI. Revista Latinoamericana de Educación Infantil*, 1(2), 179-192.

Rodrigo, I., Rodrigo, L., & Martín, M. I. (2012). Creatividad y educación. *Prisma social*, 9, 311-351.

<https://www.isdfundacion.org/publicaciones/revista/numeros/9/secciones/abierta/pdf/01-creatividad-educacion.pdf>

Ruíz, J. (2003). *Metodología de la investigación cualitativa*. 3.a edición. Bilbao: Universidad de Deusto.

Sampieri, R., Fernández, C., & Baptista, L. (2014). Definiciones de los enfoques cuantitativo y cualitativo, sus similitudes y diferencias. *RH Sampieri, Metodología de la Investigación*, 22.

https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/58257558/Definiciones_de_los_enfoques_cuantitativo_y_cualitativo_sus_similitudes_y_diferencias.pdf?1548409632=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DDefiniciones_de_los_enfoques_cuantitativ.pdf&Expires=1685101400&Signature=Y4~w8fJvFAfzWuZdyjjsQrfNRc0w2BSbJPHuuilVWgmG8e5LoUwjMLxyEs9XXc655SezzRNxzX0EbWqxnP2vTs~W1~l6Dcdkv1k snloNVMvmxlzEPdk3fjhFQ-32DN70e5ROw6pFlwEMUEpjBFO2lz02tR~DXVYFc8UWYKpIWB4U~f6fJL3Z8NhllyGVOHbLNT7Twe~~Ef9t1xO7yDm0PvzeOOyKPrpB1GBn749DwuaG~TfjlyVhyzq4hbb4huHzwNN3jmlAeirNiMy4Y2~Ylh-JUHM5luJ4IUmxKpdCMIJJjaUqgWtTGpoqlwkBEnjdIUDIKHQA7gdG39ZbiJ62Wg_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

Som docents (s.d). Mòdul 1: Aproximació al concepte d'educació visual i plàstica.

Tardos, A. (2011). L'adult i el joc de l'infant: Temes d'infància. Associació de Mestres Rosa Sensat.

Withmore, E. & Mckee, C. (2001). Six street youth who could... En P. Reason y H. Bradbury (eds.), Handbook of action research (pp. 396-402). Thousand Oaks, CA: Sage.

ZABALZA, M.A. (2010) Didáctica de la Educación Infantil. 6a EDICIÓN. Madrid. Ed. Narcea

<https://riull.ull.es/xmlui/bitstream/handle/915/14807/Las%20rutinas%20en%20Educacion%20Infantil.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. ANNEXOS

7.1 Annex 1: Recull d'imatges

PROPOSTA PINTURA VERTICAL

Recull d'imatges de la proposta: "pintura vertical". Font: de l'autora

PROPOSTA FANG I ELEMENTS NATURALS

Recull d'imatges de la proposta: "fang i elements naturals". Font: de l'autora

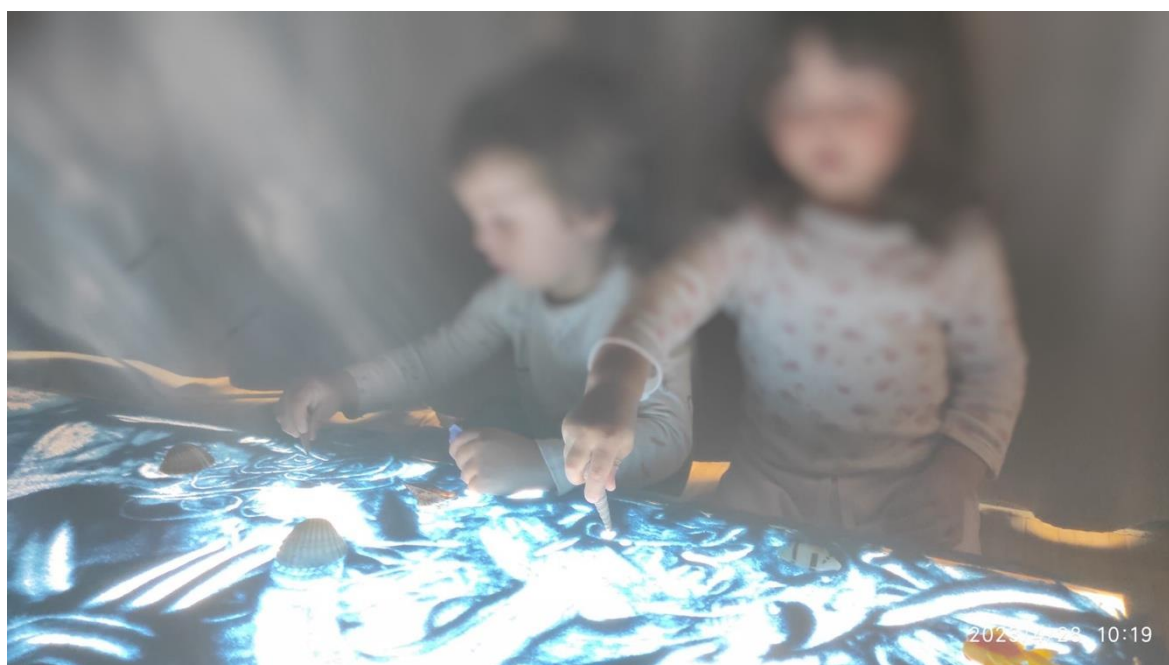
PROPOSTA GOMA EVA I TÈCNIQUES DE DIBUIX I PINTURA

Recull d'imatges de la proposta: "goma eva i tècniques de dibuix i pintura". Font: de l'autora

PROPOSTA TAULA DE LLUM AMB TEMÀTICA DEL MAR

Recull d'imatges de la proposta: "taula de llum amb temàtica del mar". Font: de l'autora

7.2 Annex 2: Unitat didàctica

UNITAT DIDÀCTICA	L'ART I EL LLENGUATGE		
ÀREES	CURS	GRUP CLASSE	DURADA I PERÍODE
<ul style="list-style-type: none"> - Descoberta d'un mateix i dels altres - Descoberta de l'entorn - Comunicació i llenguatges 	2022/2023	Espai lila (1 a 3 anys)	Una setmana Tercer trimestre
DESCRIPCIÓ, CONTEXT I JUSTIFICACIÓ			
<p>L'escola bressol l'Olivera és una escola pública municipal situada a Girona, més concretament a la zona de Montilivi. La metodologia d'aquesta escola es basa a fomentar l'autonomia de l'infant tot vetllant pel benestar d'aquest a partir d'una atenció tan individualitzada com sigui possible. En el seu dia a dia trobem molt present el joc lliure, entenent el joc lliure com a manera d'aprendre i desenvolupar-se al seu ritme, essent l'infant el protagonista dels seus propis aprenentatges i l'adult el seu acompanyant durant aquest procés, sempre respectant i atenent als infants tenint en compte les diferències individuals de cadascun d'ells i elles.</p> <p>Es planteja aquesta unitat didàctica després d'observar i analitzar el funcionament d'aula, necessitats dels infants, com també el funcionament, tallers i projectes d'escola. Després d'analitzar tot l'esmentat anteriorment, vaig poder veure que tot i fer taller d'art dues vegades a la setmana en grups molt reduïts d'infants de tota l'escola, no s'ofereix gaires propostes d'art fora d'aquests tallers. Així doncs, vaig plantejar-me d'oferir als infants propostes d'art variades que no haguessin viscut a l'escola, és a dir, que fossin situacions noves. A part d'això, vaig decidir focalitzar aquestes propostes d'art en el llenguatge que sorgeix, ja que considero molt interessant la gran varietat que hi ha dins d'una aula fent referència al llenguatge, pel fet que cada infant té un nivell de llenguatge diferent i un ritme d'adquisició diferent, també, a part de l'edat, un factor molt rellevant en aquest aspecte.</p>			

OBJECTIUS D'APRENTATGE	CAPACITATS QUE ES DESENVOLUPEN									CRITERIS D'AVUACIÓ
	E1			E2		E3		E4		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Manipular els diferents materials de les propostes artístiques per tal que sorgeixi comunicació i llenguatge	x	x	x		x	x		x	x	Interacciona amb els diferents materials de les propostes artístiques per tal que sorgeixi comunicació i llenguatge És capaç d'identificar allò que sent i expressar-ho verbalment És capaç d'identificar allò que sent i expressar-ho a través de gestos, assenyalar, amb el cos, Mostra interès a comunicar-se amb els altres sigui a través de llenguatge verbal o no verbal
Saber identificar allò que sent expressant-ho amb llenguatge verbal	x	x	x		x			x	x	
Saber identificar allò que sent expressant-ho amb llenguatge no verbal	x	x	x		x			x	x	
Comunicar-se amb els altres (llenguatge verbal o bé llenguatge no verbal) a partir de l'art										
CONTINGUTS D'APRENTATGE										
ÀREA DE DESCOBERTA D'UN MATEIX I DELS ALTRES										
<ul style="list-style-type: none"> - Manifestació i expressió de les pròpies emocions i sentiments, utilitzant el llenguatge com a mitjà d'expressió i comunicació. - Domini progressiu del control i de la coordinació oculomanejadora, així com de les habilitats manipulatives necessàries per explorar objectes i per ser cada vegada més actiu i autònom en les diferents situacions quotidianes. 										
ÀREA DE DESCOBERTA DE L'ENTORN										
<ul style="list-style-type: none"> - Interès i curiositat pel medi físic i social, explorant les característiques d'objectes, materials i elements de l'entorn natural, formulant preguntes sobre alguns esdeveniments i representant vivències i situacions mitjançant el joc simbòlic. 										

- Iniciació en la diferenciació d'algunes qualitats sensorials fruit de l'exploració dels objectes materials, d'elements de l'entorn natural i de la comparació de les seves propietats. Inici de les primeres classificacions, ordenacions i correspondències en funció de les característiques i els atributs.

ÀREA DE COMUNICACIÓ I LLENGUATGE

- Iniciació en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, musical i plàstic.
- Interès per algunes de les tècniques més bàsiques (pintura, modelatge, dibuix, etc.) dels diferents llenguatges expressius i formes de representació.
- Comprensió de les intencions i dels missatges que li adrecen les persones adultes i altres infants, identificant i emprant els diferents senyals comunicatius (gest, entonació) i valorant el llenguatge oral com un mitjà de relació amb les altres persones.
- Expressió de necessitats, sentiments i idees mitjançant el llenguatge oral, mostrant un progressiu increment del vocabulari relatiu al propi entorn i experiència, ús de frases simples i comprensió de variacions morfològiques de gènere i nombre.
- Iniciació en l'ús de diferents formes de comunicació, esforçant-se per fer-se entendre i escoltant els altres.

DESCRIPCIÓ D'ACTIVITATS		MATERIAL	ESPAI	INFANTS	TEMPS
<p>PROPOSTA ARTÍSTICA 1</p> <p>PINTURA EN VERTICAL</p>	<p>Aquesta activitat està pensada per dur a terme de manera lliure, seguint la línia metodològica de l'escola. Així doncs, no es donen directrius abans de començar l'activitat, sinó que els infants, a mesura que se'ls va presentant i introduint els materials, ells i elles creen, manipulen i experimenten segons la seva imaginació, necessitat i capacitat.</p> <p>Els infants arriben a l'espai de la proposta i observen un paper transparent (estil film) entre un arbre i una columna. Al seu costat, una taula amb una gran diversitat de material per pintar i dibuixar.</p>	<p>-Pintura tempera de diferents colors</p> <p>-Pinzells de diferents mides</p> <p>-Rodets amb diferents estampacions</p>	<p>Pati de l'escola</p>	<p>5 infants, els quals 2 de primer any i 3 de segon any</p>	<p>45 minuts</p>

	<p>Primer de tot s'ofereix als infants l'element principal, en aquest cas la pintura. Seguidament, els pinzells i rodets i, per acabar, esponges de diferents formes per estampar.</p> <p>Els infants experimenten i manipulen amb el material proposat i, mentrestant, els dos adults presents en l'activitat, observen i escolten el llenguatge i comunicació que sorgeix de la proposta artística i, en alguns casos, també intervé.</p>	<p>-Esponges amb diferents formes</p>			
<p>PROPOSTA ARTÍSTICA 2</p> <p>FANG I ELEMENTS NATURALS</p>	<p>Aquesta activitat està pensada per dur a terme de manera lliure, seguint la línia metodològica de l'escola. Així doncs, no es donen directrius abans de començar l'activitat, sinó que els infants, a mesura que se'ls va presentant i introduint els materials, ells i elles creen, manipulen i experimenten segons la seva imaginació, necessitat i capacitat.</p> <p>Els infants arriben a l'espai de la proposta i observen un paquet de fang. Es qüestionen, sobretot els més grans, què és aquell material i perquè serveix.</p> <p>Primerament, s'ofereix a tots i totes un tall de fang perquè puguin començar a experimentar i manipular lliurement. A mesura que l'activitat avança o bé a partir de l'observació sobre un infant que queda encallat, es van oferint altres materials, com ara rodets, motlles de diferents formes i colors i, per últim, pals o petits tronquets i pètals de rosa.</p>	<p>-Fang</p> <p>-Rodets per amassar</p> <p>-Motlles de diferents formes i colors</p> <p>-Pals i tronquets petits</p> <p>-Pètals de rosa</p>	<p>Espai d'art</p>	<p>5 infants, els quals 2 de primer any i 3 de segon any</p>	<p>35 minuts</p>

	<p>Els infants experimenten i manipulen amb el material proposat i, mentrestant, els dos adults presents en l'activitat, observen i escolten el llenguatge i comunicació que sorgeix de la proposta artística i, en alguns casos, també intervé.</p>				
<p>PROPOSTA ARTÍSTICA 3 GOMA EVA I EINES DE DIBUIX</p>	<p>Aquesta activitat està pensada per dur a terme de manera lliure, seguint la línia metodològica de l'escola. Així doncs, no es donen directrius abans de començar l'activitat, sinó que els infants, a mesura que se'ls va presentant i introduint els materials, ells i elles creen, manipulen i experimenten segons la seva imaginació, necessitat i capacitat.</p> <p>Els infants arriben a l'espai de la proposta i observen diferents gomes Eva de diferents colors sobre la taula, unides entre elles. El primer que fan és asseure's al voltant d'aquestes, situant-se cada un d'ells i elles davant d'un color, el que més els agrada l'atenció, tot i comentar-los-hi que podien fer l'activitat drets, que no havien d'estar asseguts ni tampoc situar-se només en un únic color.</p> <p>Primerament, s'ofereix als infants retoladors i colors de fusta de diferents colors. Després d'observar com experimenten i manipulen amb aquests, s'afegeixen ceres. Quan es veu que el material proporcionat no crida massa l'atenció als infants, es proporciona tempera en retolador. Per acabar, es donen gomets en forma d'estrella per decorar els dibuixos que han fet.</p> <p>Els infants experimenten i manipulen amb el material proposat i, mentrestant, els dos adults presents en l'activitat, observen i</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Goma eva de diferents colors -Retoladors -Colors de fusta -Ceres -Temperes en retolador -Gomets 	<p>Menjador</p>	<p>5 infants, els quals 2 de primer any i 3 de segon any</p>	<p>30 minuts</p>

	<p>escolten el llenguatge i comunicació que sorgeix de la proposta artística i, en alguns casos, també intervé.</p>				
<p>PROPOSTA ARTÍSTICA 4 TAULA DE LLUM AMB TEMÀTICA DEL MAR</p>	<p>Aquesta activitat està pensada per dur a terme de manera lliure, seguint la línia metodològica de l'escola. Així doncs, no es donen directrius abans de començar l'activitat, sinó que els infants, a mesura que se'ls va presentant i introduint els materials, ells i elles creen, manipulen i experimenten segons la seva imaginació, necessitat i capacitat.</p> <p>Els infants arriben a l'espai de la proposta, un espai on hi ha una gran diversitat de material. Habitualment, quan hi van el que fan és anar directament on volen jugar, ja que hi van a fer propostes de joc lliure. Els comunico que farem l'activitat a l'aula de llum i no a tota la sala, com és habitual i els infants se situen al voltant d'aquesta.</p> <p>Primerament, davant dels infants, encenc la llum de la taula de llum i vaig posant sobre la taula de llum sorra blava, mentre observo la cara d'il·lusió dels infants i escolto el que van comentant. Els i les infants observen, experimenten i manipulen molta estona la sorra sense cap material, amb allò ja en tenen prou. Els pregunto si volen algun material i després de la seva resposta, els ofereixo petxines de diferents mides, colors... estrelles de mar, caragoles, etc. I més endavant, peixos per tal d'acabar de tancar el material de la temàtica del mar.</p> <p>Els infants experimenten i manipulen amb el material proposat i, mentrestant, els dos adults presents en l'activitat, observen i</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Taula de llum -Sorra blava -Pexines de diferents mides i colors -Caragoles de mar -Estrelles de mar -Peixos de diferents colors 	<p>Aula de la llum</p>	<p>5 infants, els quals 2 de primer any i 3 de segon any</p>	<p>40 minuts</p>

	<p>escolten el llenguatge i comunicació que sorgeix de la proposta artística i, en alguns casos, també intervé.</p>				
METODOLOGIA		ATENCIÓ A LA DIVERSITAT			
<p>La metodologia principal d'aquesta unitat didàctica és el joc lliure, seguint la línia metodològica de l'escola bressol. Així doncs, que l'infant sigui el protagonista del seu aprenentatge en tot moment. L'educador o educadora, vetllarà pel seu desenvolupament, acompanyant a cada infant en el seu procés d'aprenentatge. D'aquesta manera, també s'incentiva als infants a ser més autònoms, fer-los més participants del seu aprenentatge i en definitiva, que siguin ells i elles els/les protagonistes.</p> <p>Pel que fa a l'agrupament dels infants, les propostes es duen a terme mitjançant grups reduïts, d'aproximadament 5 o 6 infants, per aconseguir una millor interacció amb el material proposat. Els grups seran heterogenis, ja que d'aquesta manera interaccionen per aprendre els uns dels altres, ajudar-se i guiar-se, a part que els grups d'infants a l'escola bressol són heterogenis i, a conseqüència d'això, vaig creure convenient dur a terme les propostes de la mateixa manera, és a dir, amb grups heterogenis.</p> <p>L'educadora adoptarà un paper d'observadora. A partir de l'observació, aquesta podrà conèixer els interessos dels infants, així com observar com interactuen amb els objectes i amb la resta de companys/es. A partir de la interacció de l'infant amb els diversos materials de les propostes artístiques, sorgirà un tipus de comunicació i llenguatge diferent amb la resta de companys/es i també amb l'adult en algun cas. A banda d'això, l'educadora en el moment de les propostes</p>		<p>L'atenció a la diversitat és present en aquesta unitat didàctica, com també durant el dia a dia a l'aula. Cada infant és únic, cada infant té unes capacitats i, per tant, un ritme diferent d'aprenentatge, així doncs, hem d'atendre a cada infant de manera individualitzada, per tal que cada infant pugui seguir el seu ritme natural d'aprenentatge. En aquesta unitat didàctica es treballa el ritme i aprenentatge natural de l'infant, fent que siguin capaços i participis del seu desenvolupament, deixar-los-hi temps quan ho necessitin, acompanyar-los, guiar-los.</p>			

<p>anirà acompanyada d'un diari d'observacions per anar anotant evidències, fent èmfasi a les converses que van sorgint al llarg de l'experiència o bé aspectes que consideri rellevants, com ara diferències entre els infants de primer i de segon any, com es comuniquen entre ells, etc.</p>	
<p>GESTIÓ DEL TEMPS I DE L'ESPAI</p>	<p>PROCEDIMENTS I INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ</p>
<p>L'espai on es duen a terme les propostes artístiques no sempre és el mateix, sinó que varia depenent de la proposta, programant prèviament amb la tutora referent d'aula sobre la disponibilitat dels espais de l'escola, ja que s'utilitzen espais de tota l'escola, entenent, doncs, com tots els racons de l'escola són racons d'aprenentatge.</p> <p>Pel que fa a la gestió del temps, no es determina una durada específica per a cada proposta, sinó que depenent del grup i del seu interès envers aquesta, es determina el temps. Per tant, seran ells i elles qui marquin el ritme de la proposta.</p> <p>Les 4 propostes estan distribuïdes en una setmana. Cada proposta es du a terme amb un grup de cinc infants d'edats heterogènies. Malauradament, cada proposta només es du a terme una vegada i amb un grup concret, sempre diferent, a causa de la falta de temps i a la gran programació de l'escola.</p>	<p>L'avaluació es basarà en l'observació directa, recull d'evidències i recopilació de fotografies i vídeos. Per tal de recollir evidències durant la proposta, l'educadora utilitzarà un suport, una llibreta per tal d'anar anotant converses que sorgeixen dels infants, intervencions, com es comuniquen, com altres aspectes que es considerin interessants.</p> <p>A banda d'això, després de cada sessió l'educadora du a terme una avaluació de cada infant a través d'una taula d'observació per tal de plasmar tot el que s'ha observat durant la proposta artística. Després de l'avaluació individual de cada infant, es fa una recollida d'observacions que prèviament han estat anotades al diari de camp, com també es plasmen les converses sorgides durant la proposta, ja sigui amb llenguatge verbal o no verbal. Per altra banda, també es fa una valoració del funcionament de l'activitat, del material, de l'espai, etc. Per tal de tenir-ho en compte en un futur.</p>

INTERDISCIPLINARIETAT	ÚS DE LES TAC	EIXOS TRANSVERSALS
<p>En aquesta unitat didàctica es treballen les tres àrees d'Educació Infantil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Descoberta d'un mateix i dels altres, perquè es treballa, encara que sigui indirectament l'autoconeixement i la gestió de les emocions; les relacions afectives i comunicatives; com també l'autonomia personal i relacional. - Descoberta de l'entorn, treballant l'experimentació i la interpretació, el raonament i representació. - Comunicació i llenguatges, ja que es fa treball d'observar, escoltar i experimentar, expressar i comunicar. 	<p>A l'escola bressol en si no es fa ús de les TAC, així doncs, en aquesta unitat didàctica tampoc s'han utilitzat.</p> <p>No obstant això, s'ha fet ús de les TAC a l'hora de plasmar tot el viscut durant les propostes artístiques, ja sigui omplint la taula d'observació de cada alumne/a, anotant la comunicació i llenguatge sorgit...</p>	<p>En aquesta unitat didàctica no es contempla cap eix transversal pel fet que és una proposta sorgida per tal que els infants s'endinsin més en l'art.</p> <p>No obstant això, els dimarts i dijous es fan tallers i durant aquell període de temps, es feia el taller d'art on se solia fer pintura. Vaig aprofitar un dia de taller per dur a terme una activitat d'art en aquest espai, la proposta de fang, on, des de l'escola van poder aprofitar el meu inici per continuar amb aquest material.</p>

Taula 4: Taula de la unitat didàctica. Font: de l'autora.